

Eens.... Molenheide – Honderd jaar vliegveld Gilze-Rijen **Heemkringtentoonstelling op zondag 2 mei weer open**

Ooit gehoord van Lisa van den Boogaart? Koningin Wilhelmina kwam na een inspectie van het leger op de Vlieghei, in het café van haar ouders koffie drinken. De herinneringen van Lisa zijn opgetekend en vindt u tussen al die andere verhalen, die op de huidige tentoonstelling van Heemkring Molenheide te lezen zijn. Aanstaaende zondag 2 mei is *Eens ....Molenheide – Honderd jaar vliegbasis Gilze-Rijen* weer te bezichtigen.

Met voorwerpen, uniformen, krantenartikelen, verhalen, héél veel foto's en video's schetst de Gilze en Rijense heemkring een beeld van de (voor)geschiedenis van het honderdjarige vliegveld, dat altijd veel impact op het reilen en zeilen in de gemeente heeft gehad. De herinneringen van Lisa aan de Vlieghei, vindt u hieronder als voorproefje.

AMAZONE

Lisa van den Boogaart (geb. 16-12-1908) kon het zich destijds nog goed herinneren. Koningin Wilhelmina kwam tijdens de Eerste Wereldoorlog het leger inspecteren. Dat leger oefende regelmatig bij de Vlieghei. In amazonezit reed ze dan op een paard naar de uitkijktoren. Die toren was van onder breed en liep naar boven taps toe en stond aan de overkant van de Vlieghei, vlak bij de Oosterhoutseweg. De Koningin kwam na de inspectie, bij hun in het café koffie drinken.

GRINDWEG EN VliegHEI

Lisa was een dochter van Janus van den Boogaart, uitbater van het café aan de Grindweg. Haar moeder (Louise van Enschoot), had het toenmalige tolhuis rond 1905 van haar vader Martin van Enschoot overgenomen. Martin was kantonniër van de Grindweg. Hij liet het tolhuis bouwen. Het adres viel onder Gilze. Wilde je de weg tussen Gilze en Rijen gebruiken, dan moest je tol betalen. Het was een weg – de naam zegt het al - van grind, met aan de linkerkant (vanuit Gilze gezien) een fietspad. Later is het grind vervangen door kinderkopjes.

In het tolhuis zaten links en rechts smalle raampjes, zodat ze het verkeer aan zagen komen. Lisa wist dat nog goed, want toen ze klein waren, keken ze vanuit de kamer door zo'n raampje naar het café, om te kijken wat er allemaal te doen was. Toen haar moeder Louise het tolhuis overnam, bouwden ze er een herberg/café aan. Recht tegenover was de ingang van de Vlieghei, die nog niet afgezet en vrij toegankelijk was.

Er waren ook vennen in de bossen; 's avonds kon je de kikkers goed horen. In de richting Langenberg, Hulst en Gilze waren nogal veel bossen. Over de Vlieghei liep een pad naar Verhoven. Daar woonden Bogers en Smeekens. Het gebied van de boerderij van Smeekens werd toen het 'Vaticaan' genoemd.

Tussen het huis en de schuur van Lisa's ouders was ook een pad dat op d'n Haansberg uitkwam. Er kwamen dikwijls vrachtrijders van de steenfabriek over de Grindweg. Willem v/d Hout, Kiske Botermans en Kiske Grouwmans, ze kwamen van de steenoven en dronken bij Lisa's ouders een bakje koffie. De ene bouwde met stenen uit Gilze en de andere met stenen uit Rijen of Dorst.

Cafe Sjaak Tuytelaars aan de Grindweg tegenover de ingang van Vliegveld Molenheide (juni 1929)

VLEGIENIERS VAN HET EERSTE UUR

Ze wist nog dat Harrie de Zwart (sergeant) en Toontje Burgers (sergeant-majoor) op de Vlieghei werkten. Ze kwamen regelmatig op de koffie in hun café.

Ook kon ze zich nog verschillende vliegeniers van het eerste uur herinneren, Van Meel, Bakker, Duimelaar, Versteeg, V/d Hoop en Dellaert. De leerlingen moesten het vliegen in een Koolhoven dubbeldekker leren. De meeste vliegtuigen stegen op richting Rijen.

De vliegeniers kwamen altijd gebakken eieren bij hen eten. "Vast tarief, als we een vliegtuig aan hoorden komen riep ons moeder: 'Ga maar eens hout en mastappels halen'. Er moesten dan eieren gebakken worden," aldus Lisa.

Haar vader Janus van den Boogaart was een komiek, hij hielp wel eens een propeller van een vliegtuig aanslaan. Als de propeller terugsloeg, moest je zorgen dat je wegkwam. Op een keer begon een vliegtuig te rijden op het moment dat de motor aansloeg. Vader liet zich snel op de staart van het vliegtuig vallen. De vliegenier pakte vader bij zijn benen en kroop toen over hem heen naar het contact, om dat af te zetten.

Lisa: "Er kwamen ook vliegeniers van Soesterberg. Ze maakten bij ons een tussenstop om te tanken en om iets te eten of drinken en gingen dan weer verder."

Tussen de twee hangars stond een kleiner gebouwtje. 's Nachts verbleven hier de marechausees, altijd uit Tilburg nooit uit Breda. Een zo'n marechausee heette Grotenhuis.

De ouders van Lisa (Janus en Louise) hadden een propeller van een Fokker F III van iemand van de Vlieghei gekregen. Deze Fokker F III (KLM) was regelmatig op de vlieghei te zien.

De propeller hing in het café, samen met een foto van het betreffende KLM vliegtuig. Harrie, de zoon van Lisa, kreeg de propeller in zijn bezit en was er heel zuinig op. In 1928 nam Jac Tuijelaars het café over.

TENTOONSTELLING

De tentoonstelling van de heemkring laat van alles over de vroege geschiedenis van het vliegveld zien. Gilze en Rijen kende vóór de Tweede Wereldoorlog vliegveld Molenheide en vliegveld Nerhoven. Beide vliegvelden lagen langs de toenmalige weg van Rijen naar Gilze. Molenheide aan de westkant, Nerhoven aan de oostkant. Het waren de Duitsers die ze na 1940 samenvoegden tot Fliegerhorst Gilze-Rijen. Overigens gaat de heemkring in haar tentoonstelling nog veel verder terug in de tijd en stipt ook de nog oudere geschiedenis aan. In de omtrek van de vliegbasis zijn in de loop van de tijd immers altijd veel militairen gelegerd geweest. Tijdens de Tachtigjarige oorlog bijvoorbeeld, waarvan restanten op Verhoven in Gilze gevonden zijn, en rond de Tiendaagse veldtocht (1830/1831). Onder andere de (beruchte) Vrijwillige Jagers van Van Dam.

WO II

Behalve tijdschriftartikelen over de eerste vlucht vanuit Gilze-Rijen in 1910, zijn er allerlei voorwerpen uit de jaren dertig, waaronder een snotpiek, die op olie de landingsbaan moest verlichten. Ook de foto van een Fokker F III, die vroeger bij het café van Janus van den Boogaart op de vliegbasis hing, hangt nu bij de heemkring. En dan is er natuurlijk 1940-1945. De invloed van de Tweede Wereldoorlog op het vliegveld en de dorpen eromheen is groot geweest.

De heemkring laat er van alles over zien. Een miniatuur van een Dornier 217 bijvoorbeeld, een Duits vliegtuig dat op Gilze-Rijen vloog, met de handgeschreven vliegboeken en de geheime nummers er nog bij. Maar ook is er documentatie over het vliegtuigongeluk van een Henkel HE 111 bij De Kronen in Gilze op 5 september 1940, waarbij elf slachtoffers vielen. En dan zijn er nog allerlei andere

materialen uit de oorlog. zoals verlichting van de landingsbaan of een stuk zeemijn. Wrakstukken van vliegtuigen werden gebruikt voor andere materialen zoals een (veger en) blik en een camerabox. Er is aandacht voor de gesneuvelde Engelse militairen, die op het kerkhof in Gilze liggen. Allerlei materiaal ook van Prinsenbos, waar de Duitsers gebouwen voor de manschappen hadden neergezet. Na Dolle Dinsdag hebben inwoners van de gemeente daar massaal spullen weggehaald. Serviesgoed in de vitrine getuigt er nog van. Dat de Duitsers met Dolle Dinsdag op de vlucht sloegen, berustte eigenlijk op een misverstand. Er werd gezegd dat de geallieerden al bij de stad Breda waren. In werkelijkheid ging het om De Stad Breda, een café nog net over de grens in België.

Onderdelen vliegbasis

Dan zijn er natuurlijk de vitrines met materialen van na de oorlog. Ze vertellen het verhaal over onderwerpen als de Rijksluchtvaartschool, de komst van de straaljagers, de zweefvliegclub en natuurlijk de helikopters. De Apache, de Alouette, de Cougar en de Chinook, ze zijn er allemaal in miniatuur of op foto te zien.

Een rijkgevulde expositie dus, waarvoor de heemkring versterking van vrijwilligers van De Traditiekamer van de vliegbasis kreeg.

Bezichtigen

Belangstellenden kunnen voor deze tentoonstelling aanstaande zondag 2 mei van 14.00 uur tot 17.00 uur terecht in Heemerf 't Oude Raadhuis, Nieuwstraat 22 in Gilze. De tentoonstelling is tot en met december 2010 iedere eerste zondag van de maand (met uitzondering van augustus) te bezichtigen. De toegang is gratis. Bezoekers met rolstoel of rollator kunnen via de zij-ingang naar binnen. Groepen kunnen voor een bezoek buiten de openingstijden een afspraak maken (e-mailadres: secr@heemkringmolenheide.nl). Voor meer informatie over de Gilze en Rijense Heemkring Molenheide kunt u terecht op de nieuwe website www.heemkringmolenheide.nl